

УДК: 371.13

**РОЛЬ ПСИХОЛОГІЧНО КОМФОРТНОГО ТА ЕМОЦІЙНО
СПРИЯТЛИВОГО СЕРЕДОВИЩА У КОЛЕКТИВІ
МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ**

Лопатинська Ірина Сергіївна

кандидат педагогічних наук, доцент
Криворізький навчально-науковий інститут
Донецького державного університету
внутрішніх справ
м. Кривий Ріг, Україна

Кучерган Єлизавета Валеріївна

кандидат педагогічних наук,
Криворізький навчально-науковий інститут
Донецького державного університету
внутрішніх справ
м. Кривий Ріг, Україна

Анотація. Авторами розкрито особливості побудови психологічно комфортного середовища у колективі здобувачів вищої освіти як важливої умови професійного ставлення майбутнього юриста, наголошено на важливості дотримання гендерної рівності та недопущення дискримінації за статтю. Зазначено основні фактори готовності викладачів до створення емоційно сприятливого середовища в контексті загальної готовності викладача до самореалізації у професійній педагогічній діяльності.

Ключові слова: колектив, гендерна рівність, емоційно сприятливе середовище, психологічний комфорт, майбутній юрист.

Рівноправна участь жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства та держави є важливою умовою й гарантією утвердження демократії в Україні та запорукою її європейської інтеграції. Формування та регулювання державної політики з утвердження гендерної рівності забезпечується і в закладах вищої освіти, здійснюється у відповідності з

міжнародними зобов'язаннями і законодавством України.

Соціально-психологічне значення викладача закладу вищої освіти полягає в ефективному впливі на згуртування колективу майбутніх фахівців, як важливого чинника розвитку особистості студентів, впливу на процес становлення їх професійного становлення. Слово і дія викладача, зроблений ним вибір способів вирішення ситуацій в колективі здобувачів вищої освіти завжди повинні відповідати етичним, психологічним нормам і цінностям в суспільстві.

Систематична і цілеспрямована підготовка викладачів до створення психологічно комфортного та емоційно сприятливого середовища допомагає викладачеві позбутися застарілих поглядів, робить його конкурентоспроможним. Здійснювати підготовку фахівців для викладачів це особливо кропітка та цілеспрямована робота, що покликана озброїти їх методикою вивчення стану клімату в колективі майбутніх фахівців методами аналізу та оцінки позитивної динаміки змін в його характері.

Питання готовності викладача до створення психологічно та емоційно сприятливого середовища в колективі майбутніх юристів та юристок необхідно розглядати в контексті загальної готовності викладача до самореалізації у професійної педагогічній діяльності.

Отже, провівши аналіз наукових джерел, ми впевнились, що не існує чіткого визначення, щодо питання формування готовності викладачів до створення психологічного та емоційно сприятливого середовища в колективі майбутніх юристів та юристок з урахуванням гендерної рівності. Адже гендер – це складне, біологічно зумовлене, соціокультурне явище, яке характеризується численними відмінностями в ролях, поведінці, ментальних та емоційних рисах-параметрах між чоловічим і жіночим. Це – один із базових вимірів соціальної структури соціуму, що разом з іншими демографічними та культурними характеристиками – раса, клас, вік, професія – організує соціосистему. Масове відтворення гендерної свідомості на рівні індивідів підтримує засновану за ознакою статі соціальну структуру.

Як соціальний феномен гендер поєднує досить обсяжну кількість компонентів, які можна розмежувати на дві групи складових: а) як соціального інституту, б) як індивідуального статусу.

Перша підгрупа містить: гендерні статуси, що соціально нав'язані суспільним оточенням як соціостатеві ролі, норми та експектації; гендерний розподіл праці, а саме розмежування суспільної та домашньої праці між членами суспільства, які є носіями різних гендерних статусів; гендерно визначене родинне підпорядкування як набір прав і можливостей для кожного гендерного статусу в сімейній (родинній) ієрархії; гендерні біологічні сценарії поведінки, гендерні якості особистості, передусім комбінаційне поєднання характерних рис, які визначають певний набір почуттів і поведінки членів різних гендерних статусів; гендерну ідеологію, яка виправдовує існування гендерних статусів, їх різну оцінку в суспільстві; гендерний імідж (образ дії та поведінки), що передбачає культурну презентацію перед гендером його тілесності в символічній формі та творах мистецтва, які репродукують і легітимізують гендерні статуси.

Психологічно комфортне та емоційно сприятливе середовище колективу майбутніх спеціалістів юридичного напрямку визначається якістю просторово предметного змісту даного середовища, якістю соціальних відносин у даному середовищі і якістю зв'язків між просторово - предметним і соціальним компонентами цього середовища. Іншими словами, якщо розглядати психологічне комфортне та емоційно сприятливе середовище з точки зору наданих ним освітніх можливостей, то інтегративним його критерієм якості є здатність цього середовища забезпечити всім суб'єктам освітнього процесу систему рівних можливостей і умов для психологічно комфортного та емоційно сприятливого і в той же час, ефективного особистісного саморозвитку майбутнього фахівця.

При цьому принципово важливо, що, виходячи з теорії Дж. Гібсона, система можливостей представляє особливу єдність властивостей емоційно сприятливого середовища та самого суб'єкта і є в рівній мірі як фактором

сприятливого освітнього середовища, так і поведінковим фактором суб'єкта. Йдеться про ситуацію практичної гендерно чутливої взаємодії майбутніх юристів зі своїм емоційно сприятливим середовищем.

У цьому випадку для того, щоб використовувати можливості освітнього середовища, здобувачі вищої освіти проявляють відповідну активність, тобто стають реальними суб'єктами свого розвитку, суб'єктами емоційно сприятливого середовища, а не залишається об'єктами умов і факторів його впливу. Надання емоційно сприятливому середовищу тієї чи іншої можливості, що дозволяє задовольнити певну потребу, “провокує” студента чи студентку проявляти активність, занурюватися у пошук нового, вести дослідження.

Психологічно комфортне та емоційно сприятливе середовище в колективі студентів, що організовують викладачі в якому “живе” студент чи студентка, характеризується, з одного боку, знаннями, уміннями, правилами, способами діяльності якими оволодіває здобувач освіти, з іншого боку - його відносинами до цих знань, умінь, правил, способів діяльності; з третього - відносинами самого здобувача до самого себе, до оточуючих його, розумінням ним свого місця в цьому середовищі, його емоційним самовідчуттям в ньому.

Отже, узагальнюючи особливості прояву і впливу середовища на особистість, з урахуванням рівних можливостей, можна конкретизувати поняття “емоційно сприятливе середовище” – це сукупність стійких природніх емоційних станів, зовнішніх та внутрішніх умов, що сприяють позитивному функціонуванню особистості та не спричиняє негативного впливу на розвиток, діяльність та здоров'я здобувачів вищої освіти.

Успішність створення емоційно сприятливого середовища визначається тим, наскільки чітко викладачі уявляють значимість готовності в рішенні задач згуртування колективу слухачів та студентів, динаміки розвитку від низького до більш високого рівня.

Повний набір якостей, що характеризують готовність до виконання педагогічних функцій, передбачає уміння до ідентифікації себе з іншими або перцептивна здатність; психічний стан, що відображає динамізм особистості,

багатство її внутрішньої енергії, волю, ініціативність; емоційна стійкість, що забезпечує витримку і самовладання; професійно-педагогічне мислення, тобто, таке мислення, що дає можливість розуміти причинно - наслідкові зв'язки педагогічного процесу, аналізувати свою діяльність, шукати нові науково обґрунтовані пояснення успіхів і невдач, прогнозувати результати роботи.

Виходячи з того, що готовність передбачає утворення таких необхідних стосунків, установок, мотивів, якостей і рис особистості, що забезпечують можливість свідомо і сумлінно, зі знанням норм та принципів створювати психологічний клімат, емоційно сприятливий настрій, позитивні міжособистісні стосунки, що впливають на гармонійний розвиток колективу студентів та студенток та їх професійне становлення без гендерної дискримінації.

Успіх викладача в створенні комфортного та емоційно сприятливого середовища з урахуванням гендерної рівності, недопустимості проявів насильства залежить від його здатності розвивати власний творчий потенціал, здібності до самореалізації в діяльності колективу курсантів і залучення в творчий процес кожного його члена.

Підготовка викладача повинна бути спрямована на відпрацювання умінь, стимулюючих ініціативу, активність, самостійність, відповідальність, творчість майбутніх поліцейських в колективі, серед яких важливе значення мають: вміння аналізувати проблеми колективу студентів і особистості; вміння планувати власну діяльність, діяльність колективу майбутніх юристів; вміння узагальнювати факти; вміння осмислювати свій досвід через рефлексію; прагнення до емоційно - творчого самовираження; вміння швидко орієнтуватися в різних ситуаціях, чужих думках і оцінках, аналізувати їх, зіставляючи з власними; вміння наполегливо йти до поставленої мети і отримувати заплановані результати.

Отже, готовність науково-педагогічного працівника до створення психологічно комфортного та емоційно сприятливого середовища в колективі майбутніх юристів та юристок є складним утворенням, формування якого носить поетапний характер.

Готовність викладачів до створення в студентському колективі емоційно сприятливого середовища, набуття позитивного емоційного досвіду не лише попереджує девіантні дії, дискримінацію, гендерно зумовлене насильство, але й створює необхідні умови для повноцінного розвитку духовних, моральних, етичних та інтелектуальних можливостей та здібностей особистості майбутнього юриста.